

PRVÁ KONSKÁ ŽELEZNICA – ROK 1840

história → architektúra → verejný priestor → kultúra → umenie → príbeh → komunita
→ vzdelávanie → živá pamäť

Konská železnica je viac než historická budova. Je jedným z výrazných symbolov Nového Mesta – pripomína jeho minulosť, premenu aj schopnosť pozeráť sa do budúcnosti. Práve preto chce mestská časť jej príbeh nielen uchovávať, ale ho prostredníctvom kultúry, vzdelávania a komunitného života ďalej rozvíjať.

Okrem využitia historickej budovy na **sobáše a občianske obrady** sme preto začali vytvárať **ucelené dramaturgické programy**, ktoré jej dvere pravidelne otvárajú širokej verejnosti. Výstavy, špacírky, prednášky, tvorivé dielne, koncerty, storytelling či rodinné programy prinášajú do priestoru život a umožňujú vnímať jeho históriu novým spôsobom.

Konská železnica sa tak postupne stáva **živým kultúrnym a komunitným miestom** – priestorom, ktorý prepája minulosť so súčasnosťou a historický príbeh s dnešným životom Nového Mesta.

Pretože história nemusí zostať za zamknutými dverami. **Môže byť miestom stretnutia, inšpirácie a živou súčasťou mesta.** Miestom, odkiaľ môžeme lepšie porozumieť tomu, kým sme boli, kým sme dnes, ako sa naše mesto mení a akým chceme, aby bolo zajtra.

ROK 2024

PRVÉ VÝRAZNEJŠIE OTVORENIE VEREJNOSTI

Mesiace úcty k starším

Dôležitým krokom bolo otvorenie Kanskej železnice v rámci **Mesiaca úcty k starším**. Historická budova sa stala jedným z miest programu určeného seniorom a ponúkla im **Výstavu dopravnej nostalgie**, ktorá približovala históriu dopravy a jej vplyv na život obyvateľov Nového Mesta.

Výstava vzbudila medzi návštevníkmi veľký záujem a ukázala, že historický objekt môže byť atraktívnym miestom nielen pre príležitostných návštevníkov, ale aj pre konkrétne komunity obyvateľov. Program sme obohatili aj o pútavé špacírky – prechádzky s historickým výkladom, ktoré prepájali minulosť s kontextom dnešných dní.

Rok 2024 tak priniesol dôležitú skúsenosť – Konská železnica má potenciál byť priestorom, ktorý prostredníctvom histórie oslovuje ľudí rôznych generácií a vytvára príležitosť na spoločné stretnutie.

ROK 2025

OD JEDNOTLIVÝCH AKTIVÍT K UCELENEJ DRAMATURGII

Bratislavské mestské dni

Na skúsenosť z roku 2024 nadviazali **Bratislavské mestské dni 2025**. Tentoraz už nešlo iba o jednu výstavu či samostatné podujatie. **Pri príležitosti 185. výročia začatia prevádzky konskej železnice Bratislava – Trnava** vznikla ucelená viacdná dramaturgia, ktorej cieľom bolo predstaviť Kanskú železnicu z rôznych perspektív a zároveň ukázať, akým spôsobom môže historická budova žiť v súčasnosti. Dramaturgia bola postavená na niekoľkých vzájomne prepojených vrstvách.

1. História a dedičstvo

- pripomenutie **185. výročia začatia prevádzky konskej železnice Bratislava – Trnava**,
- sprístupnenie historickej budovy,
- tematická výstava o. z. Dopravná nostalgia,
- historické dopravné rovnošaty,
- modely železníc,
- železničarske kroniky a informačné panely.

2. Živá história v príbehoch

- komentované Novomestské špacírky,
- príbehy a historické súvislosti spojené so železnicou,
- hostovanie „samozvaného prednostu stanice“ **Pettra Bittnera**, ktorý rozpovedal príbeh železnice, ktorá v Modre nikdy nebola, a prepojil historický príbeh prvej konskej železnice so súčasným kultúrnym projektom **Modranská železnica**.

Historicky prvá konská železnica smerovala z Bratislavy cez Svätý Jur a Pezinok s plánovaným pokračovaním do Modry a Trnavy. Modra sa napokon na trase neocitla - zachované pramene uvádzajú ako jeden z dôvodov najmä náročnosť terénu. Okolo tejto nenaplnenej železničnej vízie však vzniklo viacero miestnych legiend. **Nosným pilierom celého podujatia bolo aj pomyselné spojenie dvoch miest a dvoch príbehov – železnica, ktorá kedysi spájala mestá, dnes prostredníctvom kultúry opäť spája ľudí, miesta a ich príbehy.**

3. Koncertný zážitok

- **Funny Fellows** – dobová hudobná formácia, ktorá dotvorila atmosféru historického prostredia.

4. Rodina a komunita

- **Novomestská rodinná nedeľa**,
- Prešporské rozprávky v podaní **Divadla ŠiBe**,
- vozenie na poníkoch – ako návrat k pôvodnému rozmeru železnice
- tvorivé dielne – výroba a maľovanie starých pohľadníc.

5. Vzdelávanie

Výstava bola koncipovaná aj ako **vzdelávací program pre školy**, nielen ako klasická výstava pre širokú verejnosť.

Konská železnica sa tak v roku 2025 začala profilovať ako miesto, kde sa **história nielen vystavuje, ale žije**. Viacdňový program priniesol množstvo podnetných reakcií a pozitívnej spätnej väzby od návštevníkov a zároveň ukázal, že o tento typ kultúrneho a historického programu je záujem. Vysoká návštevnosť počas Bratislavských mestských dní potvrdilo, že historická budova má potenciál stať sa živým miestom stretávania, objavovania a prepájania minulosti so súčasnosťou.

Rok 2025 tak vytvoril dôležitý základ pre ďalšie systematické dramaturgické oživovanie Konskej železnice a jej postupné formovanie ako **významného kultúrneho a komunitného bodu Nového Mesta**.

ROK 2026

OD PROGRAMU K DLHODOBÉMU FORMOVANIU MIESTA

V roku 2026 sme dramaturgiu Konskej železnice ďalej rozvíjali prostredníctvom viacerých programových línií:

- **Bratislavské mestské dni,**
- **Novomestské kultúrne a športové leto,**
- **Mesiac úcty k starším.**

Bratislavské mestské dni

V roku 2026 sme pokračovali v dramaturgickom otváraní Konskej železnice verejnosti a nadviazali na skúsenosti z predchádzajúceho roka. **Bratislavské mestské dni** priniesli opäť ucelený program, tentoraz pod názvom ***Tajomstvo ukryté v kľúčoch – Víkend otvorených budov.***

Počas 24. až 26. apríla sa historická budova stala miestom príbehov, ktoré formovali našu identitu. Jednotlivé programové línie prepájali históriu, umenie, storytelling, vzdelávanie a spoločenský zážitok.

1. História a identita

- historické príbehy spojené s Prvou konskou železnicou a Bratislavou,
- témy druhej svetovej vojny, neslobody a vymazávania identity,
- odborná špacírka – prechádzka a objavovanie historických súvislostí,
- pripomenutie významu historickej budovy ako súčasť identity Nového Mesta.

Program tak opäť vychádzal z histórie, no nesústredil sa iba na samotnú železnicu. Otváral širšie otázky **identity, pamäti, slobody a spoločenských zmien**.

2. Živá história v príbehoch

- storytelling *Stratená chuť jazykov* o neslobode a vymazávaní jazykov z nášho okolia,
- živé príbehy a svedectvá o marginalizovaných jazykoch, ktoré kedysi zneli ulicami Bratislavy,
- prepájanie historických faktov s osobným príbehom a predstavivosťou návštevníka.

Storytelling je ďalší umelecký smer, ktorý históriu **nepredkladá ako súbor dát, ale ako živý príbeh**, ktorý dokáže vyvolať emóciu a vytvoriť osobný vzťah k minulosti.

3. Film a príbehy pamäti

- filmová projekcia filmu *Ruky na skle* za účasti **Veroniky Homolovej Tóthovej**,
- spojenie dokumentárneho filmu, osobných príbehov a historickej pamäti,
- vytvorenie priestoru na premýšľanie o udalostiach minulosti a ich presahu do dneška,
- osobná účasť autorky a následná diskusia priniesli programu ďalší rozmer.

Film v historickom priestore Konskej železnice vytvoril ďalší spôsob, ako pracovať s pamäťou a históriou – prostredníctvom obrazu, autentického príbehu a osobného svedectva. Aj tým sa potvrdilo, že historická budova môže byť prirodzeným priestorom nielen pre tradičné historické programy, ale aj pre súčasnú dokumentárnu tvorbu a spoločenskú diskusiu.

4. Umenie a tvorivý zážitok

- tvorivá výtvarná art-dielňa *Po stopách moderny – Galanda a spol.*,
- tvorivá výtvarná dielňa *Pozdrav z prvej republiky*,
- prepájanie dejín umenia s historickým priestorom,
- možnosť nielen o umení hovoriť, ale zažiť ho prostredníctvom vlastnej tvorby.

Umenie sa tak stalo prirodzeným mostom medzi minulosťou a prítomnosťou. Historická budova nebola iba miestom, **kde sa na históriu pozeráme, ale miestom, kde s ňou aktívne pracujeme a tvoríme.**

5. Dobová atmosféra a populárna kultúra

- výstava dobových kostýmov zo seriálu *Dunaj, k vašim službám*,
- autogramiáda hercov seriálu,
- návrat k atmosfére prvej republiky,
- swingový a tematický koncert *Paper Moon Trio* v historickom prostredí.

Aj v tomto roku sme hľadali spôsob, ako historickú tému priblížiť súčasnému publiku. Populárna kultúra sa stala **vstupnou bránou k záujmu o históriu**, pričom historický priestor získal ďalší – spoločenský a zážitkový – rozmer.

6. Komunita a otvorenie priestoru verejnosti

Konská železnica sa počas Bratislavských mestských dní opäť stala miestom stretnutia rôznych generácií a záujmových skupín. Program prepájal odborný a vzdelávací obsah s tvorivosťou, storytellingom, populárnou kultúrou a spoločným zážitkom. **Dôležitým princípom zostalo otváranie historickej budovy ľuďom – nielen ako návštevníkom, ale ako aktívnym účastníkom jej príbehu.**

Novomestské kultúrne a športové leto

Na jarnú dramaturgiu Bratislavských mestských dní nadviazalo **Novomestské kultúrne a športové leto 2026**, v rámci ktorého sme uviedli nový formát ***Prvá konská železnica: Príbehy na skle***. Tentoraz sme historický priestor prepojili so **súčasným umením, storytellingom a vlastnou tvorbou návštevníkov.**

Séria štyroch zážitkových art-dielní pod vedením kunsthistoričky, výtvarníčky a storytellerky Sylvie Pabst spájala rozprávanie príbehov významných diel svetového umenia s tvorivou technikou podmaľby na sklo. Štyri stretnutia postupne predstavili témy **Botticelli – Zrodenie Venuše, Alfons Mucha – Femme fatale, Vermeer – Dievča s perlovou náušnicou a Warhol a „67“ – Ikony modernej doby.** Účastníci prostredníctvom príbehu spoznávali významné osobnosti, umelecké smery a ikonické diela a následne ich prenášali do vlastnej tvorby. Jednotlivé témy ukázali, že dejiny umenia nemusia byť vzdialenou a akademickou témou.

Príbehy na skle tak predstavujú ďalší krok v dramaturgickom vývoji Konskej železnice – od prezentovania histórie k jej tvorivému prežívaniu. Historická budova sa stala miestom, kde sa stretávajú umenie, príbeh a súčasná tvorivosť. Mimoriadny záujem verejnosti o nový formát zároveň potvrdil, že Konská železnica má potenciál osloviť návštevníkov aj netradičnými formátmi. Workshop bol kapacitne limitovaný a po povinnej registrácii sa **naplnil jeho maximálny počet účastníkov.**

PRIPRAVUJEME...

Mesiace úcty k starším

Konská železnica – miesto, kde ožívajú spomienky

Program Mesiaca úcty k starším by sme radi postavili na **spomienkach, histórii, hudbe a osobných príbehoch Novomešťanov.** Konská železnica sa prirodzene stáva miestom, kde sa história mestskej časti stretáva s osobnými príbehmi ľudí, ktorí v nej žili. Moderované popoludnie príbehov, fotografií a spomienok, ktoré formovali život obyvateľov Nového Mesta. Podujatie bude dramaturgicky rozdelené do troch celkov.

1. Nové Mesto v čase – krátky vhl'ad do histórie mestskej časti

Krátke a pútavé rozprávanie o vývoji Nového Mesta – od jeho počiatkov cez vznik a význam Konskej železnice až po premenu jednotlivých lokalít a každodenný život ich obyvateľov. História doplnia **staré fotografie a mapy**, aby si návštevníci mohli porovnať, ako vyzerali miesta, ktoré dnes poznajú.

2. Nové Mesto v spomienkach – živý archív

- Seniori budú pozvaní, aby priniesli **starú fotografiu, pohľadnicu, list, predmet alebo vlastnú spomienku**, ktorá súvisí s Novým Mestom.
- Z prinesených materiálov vznikne malá výstava alebo projekcia fotografií priamo v Konskej železnici.
- Každý príbeh môže doplniť krátky popis: Kde to bolo? Kedy? Čo si pamätám?
- Súčasťou popoludnia bude moderovaný rozhovor s vybranými pamätníkmi a priestor na spontánne spomínanie návštevníkov.

Cieľom je vytvoriť **živý archív Nového Mesta, ktorý nevzniká iba z kníh, ale zo spomienok jeho obyvateľov.**

3. Hudobný koncert

Program uzavrie koncert, ktorý vytvorí príjemnú atmosféru a umocní celkový dojem z podujatia.

Hlavná myšlienka: Nechceme seniorom iba pripomenúť, že si ich vážime. Chceme im dať priestor, aby sami rozprávali o tom, čo zažili, čo si pamätajú a čo vytvorilo Nové Mesto, aké poznáme dnes.

Konská železnica sa tak opäť stane **miestom, kde sa veľká história prepája s osobnými príbehmi ľudí** – a kde sa minulosť nestáva len predmetom vystavenia, ale živou súčasťou spoločného zážitku.

POTENCIÁL DO BUDÚCNOSTI

To, čo sa na Konskej železnici za posledné roky podarilo dramaturgicky vytvoriť, je viac než séria podujatí. Je to **začiatok systematického formovania miesta, ktoré má ambíciu stať sa jedným z kultúrnych a komunitných bodov Nového Mesta**. Konská železnica má potenciál byť **miestom, kde história nie je kulisou, ale živým obsahom**. Miestom, kde sa stretávajú generácie, odbornosť s tvorivosťou, minulosť so súčasnosťou a príbehy mesta s príbehmi jeho obyvateľov.

Naším cieľom preto nie je iba historickú budovu otvárať, ale **naplňať ju životom**. Vytvárať dramaturgiu, ktorá má kontinuitu, rozvíja sa a postupne buduje identitu miesta.

Práve v tom vidíme budúcnosť Prvej konskej železnice – **v jej schopnosti prepájať históriu, umenie, vzdelávanie, komunitu a verejný priestor a vytvárať z nich jedinečný kultúrny zážitok**. Konská železnica tak môže byť nielen pripomienkou toho, akú má históriu, ale aj miestom, ktoré **spoluvytvára jeho súčasnosť a budúcnosť**. Pretože historické miesto ožíva až vtedy, keď doň vstúpia ľudia. Keď sa v ňom stretávajú, tvoria, rozprávajú a zanechávajú vlastné príbehy.

Adriána Rabatinová